

TŘI CESTY K JEZERU

Na turistické mapě pro oblast Kreuzbergu, vydané úřadem pro cizinecký ruch ve spolupráci s kartografickým úřadem zemského hlavního města Klagenfurtu, vydání z roku 1968, je zakresleno deset cest. Z těchto cest vedou tři k jezeru, hřebenová cesta 1 a cesty 7 a 8. Povídka za svůj vznik vděčí topografii, jelikož autor důvěřoval této turistické mapě.

Přijížděla vždycky na nástupiště II a odjížděla z nástupiště I. Pan Matrei, kterému to vlastně za ta léta už mělo být běžné, zase pobíhal celý nervózní a rozčilený na onom nástupišti II, nejistý, jestli obdržel správnou informaci a jestli jsou příjezdové časy na vyvěšených tabulích uvedeny správně, jako by ji mohl minout na nádraží, které má jen dvě nástupiště, a pak stáli proti sobě, někdo jí podával z vlaku už druhý kufr a ona tomu cizímu člověku přehnaně, roztržitě děkovala, neboť teď se blížil rituál objetí, objali se a ona se musela k panu Matreiovi sklonit jako vždycky, ale tentokrát jí projel pocit úleku, protože se zmenšil, ne že by byl nějaký do sebe schoulený, propadlý, ale byl přece jen menší, jeho pohled byl dětinský a trochu bezmocný, a alarmující pocit signalizoval: zestárl. Pan Matrei byl ovšem po každé starší, ale Elisabeth si toho nikdy nevšimla, protože nacházela na nástupišti vždycky přiměřeně starého otce, a rok co rok se nanovo zlobila, že neobjednal nosiče a vleče jí kufry sám, aby nic nemusila nést, zaručeně vyčerpaná cestou, ale jelikož tentokrát zestárl, nehádala se s ním a nepokoušela se vyrvat mu jeden kufr jako jindy. Nechala ho nést oba, aby jí tak dokázal, že je silný, zdravý a nezměněný a že vláčet se s dvěma kufry je pro něho maličkost.

Když zaplatila taxi a procházeli zahradou, chtěl jí pan Matrei hned ukazovat změny v předzahrádce, ale ona pokračovala v cestě k domu a naléhala: Prosím později, prosím až zítra! a v domě si sedli nejdřív do obývacího pokoje, musí si vypít trochu kávy a zakouřit si, pak se vykoupe a převlékne. Pili kávu, kterou předtím postavil do tepla, poněkud nevýraznou vlažnou kávu, která jí však po anglickém pití čaje od rána do večera přesto chutnala, a trochu oba hubovali na mladé, totiž na Roberta a Liz, a pan Matrei pak přece prohlásil, skoro vážně, že dost dobře nechápe, proč Robert a Liz nejeli do Klagenfurtu, ale mermomocí zrovna do Maroka, koneckonců je prý Klagenfurt zdravější a méně drahý, cožpak se tu Liz hned napoprvé necítila dobře, sirotek, který nikdy neměl rodinu, a konečně jednou viděl, jak vypadá opravdový domov? Elisabeth se vlažně Roberta zastávala, protože tu vlastně nebylo co říct a co vysvětlovat. Neumí si prý svého bratra s tou jeho nahromaděnou podnikavostí představit právě teď v ulici V loubí a Liz je ještě dychtivá jako dítě vidět kus světa, a to hned, v ústraní žijí ti dva stejně celý rok v Londýně, prostě proto, že přijedou večer na smrt unavení z práce, každý z jiné strany, dlouhé cesty metrem, a svoje neděle tráví jako nějaký prastarý manželský pár v Robertově garsoniěře, už od doby, kdy ještě o sňatku nebyla ani řeč.

Elisabeth se tomu choulostivému tématu vyhnula, vyskočila, chce si přece konečně vybalit kufr, nasadila tajuplný výraz, který znal jen otec. Ať prý má ještě chvilku strpení. Začala sice jen otvírat kufry a přecházet mezi svým starým pokojem a koupelnou v prvním patře, a přece už i při těch drobných úkonech dům ožil, protože jedno z „dětí“ se vrátilo, na tom nezměnila nic ani skutečnost, že po domě už neobíhalo dítě, ale žena, která si připadala jako kříženec hosta a spolujeditele.

Už je tu zase nová paní Matreiová, říkali si se smíchem v Londýně, přece jen tedy nevyumřou, protože Liz určitě bude chtít děti, Robert sotva, ne, Robert, který se jí příliš podobá, ten by asi opravdu nechtěl. Elisabeth se naučila o tom přemýšlet, ale Robert o tom nepřemýšlel určitě nikdy, jen jeho instinkt byl lepší a silnější než její, hned od začátku. Věděla jenom a věděla přesně, proč rodiny, jako je Matreiova, mají vymřít, a také to, že tato země už žádné Matreie nepotřebuje, už její otec je pozůstatek minulosti, Robert a ona se sice zachránili do ciziny a byli tam činní jako činní lidé v důležitých zemích, a Robert jistě získá skrze Liz v té vzdálenosti ještě větší jistotu. Ale co z nich činilo všude cizince, byla jejich citlivost, protože přicházeli z vnějšího okruhu a jejich duch, citění a jednání beznadějně náležely duchovní říši obrovských rozměrů, a tak pro ně neexistovaly správné pasy, protože ta říše žádné pasy nevydávala. Státní občanství ve své vlasti měli oba jen náhodou, protože Elisabeth se tenkrát v Americe nechtěla zdržovat namáhavými procedurami a žádostmi, aby se změnila v Američanku jen proto, že se provdala za Američana, a po rozvodu se zdálo ještě méně důležité, čím je na papíře, protože pracovní povolení měla, jí, chráněné řadou přátel a popřátel, se v žádné zemi nemohlo nic stát, ve Washingtonu existoval důležitý Jack a vlivný Richard, a přestože se na své přátele kvůli sobě obracela jen v nejvyšší nouzi, využívala jich kvůli jiným, protože svoje muže nacházela vždycky mezi ztroskotanými existencemi, potřebovali ji jako oporu a kvůli různým doporučením a s Philippem to samozřejmě zas jednou nebylo jiné.

Když před otcem rozprostřela fotografie, řekl, že někdo ji volá z Paříže, už dvakrát, to mohl být jedině Philippe, však zase zavolá, až bude něco potřebovat nebo ho náhodou napadne říct jí pár přátelských slov. Otec jí zamračeně poděkoval za dárek, knihu, kterou náhodou našla u londýnského antikváře, „Silnice do Sarajeva“ se starými obrázky, tiše si v knize listoval, protože o to téma měl zájem. O fotografiích se příliš nešílil. Několikrát zdůraznil, že Robert dobře vypadá, Liz prý je hezčí ve skutečnosti než na snímcích, a jak mladě vypadá jeho dcera, toho si nevšiml, protože ji jinou neznal a nikdy se nezdržoval počítáním jako dnes Elisabeth. Byla jeho dítě, děti vypadají vždycky mladší, a pan Matrei měl jediný postřeh: Vypadáš dobře. Nebo: Ty nevypadáš vůbec dobře. Vztahovalo se to k zdravotnímu stavu příslušného dítěte. Pan Matrei řekl: Už bylo načase, aby se kluk oženil, teď jsem klidný. Elisabeth, která věděla, jak pana Matreie vždycky rozčilovalo Robertovo ujišťování, že se nikdy, nikdy neožení, se podivila, že otce neznepokojuje, proč ona žije sama, protože na její krátké manželství s Američanem, o kterém ho informovala, teprve když už byla těsně před rozvodem, buď zapomněl, nebo je nikdy nebral vážně – Američaně se podle jeho názoru berou a rozvádějí jakoby nic – a nebylo tedy divu, že Elisabeth se poté hned tak pro sňatek nerozhodla. V dopise o rozvodu, obsažnějším než byl dopis o sňatku, sdělila otci, že se jí vede dobře, že Hughovi nemůže nic vyčítat, že je to tak pro oba lepší, že se rozcházejí v nejlepší shodě a vůbec, všechno velmi fér, o nějakém dramatu nemůže být řeči, že však možná odjede do Paříže. Pokud šlo o Hughu, nikdy se u pana Matreie neohlásil, aby se představil – pan Matrei zamlčel své dceři, že to tenkrát považoval za neslýchané a také za beztaktnost z její strany –, ale jestli si Elisabeth kvůli němu neprodělala žádné trápení, byl spokojen. V jejím dopise zněl upřímný optimismus a pan Matrei si řekl: Znáš své pappenheimské, hlavní je, že kvůli tomu rozvoduchtivému pánovi není nešťastná. Gratulace k sňatku paní dcery přijímal na klagenfurtských ulicích stroze a s odstupem, a když se mu jednou zdálo, že v otázce paní „direktorové“ Hauserové, jak jí ironicky říkal, zní pokrytecký zájem,

v době, kdy už Elisabeth byla dávno rozvedená, řekl přezíravě: Nehleď k tomu, že se do záležitostí svých dětí nikdy nemíchám, byl by americký sňatek u nás sotva platný. Má dcera je velmi zaměstnaná, je v Africe. Syn, pokud vím, chce později studovat chemii. Dalšími zprávami nemohu sloužit. Poroučím se.

Potom už se v celé čtvrti nikdo neodvážil ptát se pana Matreie na soukromý život jeho dcery a s léty tolik těch lidí zemřelo, i ta jedovatá direktorová Hauserová, která se postarala o rozšíření drbů v sousedství, byla dávno mrtvá. Pan Matrei jen zřídkakdy překvapeně vzhlédl, když ho někdo pozdravil, a zdvořile pozdrav opětoval.

Jelikož fotografie neposkytovaly dostatek informací, pokoušela se Elisabeth horlivě vyprávět. Její otec striktně odmítl nasednout ve svých sedmasedmdesáti letech poprvé do letadla a odletět na svatbu jediného syna do Londýna, do země, kde by nerozuměl ani slovu a kde by si nemohl pohovořit s Liz. Ty londýnské dny musela vyšperkovat a opatřit je půvaby, které neměly.

Není přece zapotřebí, aby šla hned první den po vyhlídkové cestě až k jezeru, možná že by to bylo příliš, ale do lesní restaurace nebo přinejmenším nahoru na vrch Kalvárii by dojít mohla, už týdný nedýchala čerstvý vzduch a nikam si nevyšlápala, pan Matrei už to znal, že Elisabeth se po příjezdu domů pokaždé „vyběhala“, vyhýbala se městu a hned za domem vždycky odbočila do lesa. Dříve chodili velmi často spolu a také teď ho doprovázela na procházku ještě podruhé, ale dopolední procházku absolvovala vždycky sama, panu Matreiovi se zdálo, že nechodí, ale pádí, takovému tempu už nemohl stačit.

Odpoledne spolu šli kus po vyhlídkové cestě 1, ale pan Matrei, který znal les lépe než ona, potom opustil číslované cesty a vrátili se zpátky oklikou, kterou neznala, dost ji to vyčerpalo, protože chůze na její tempo byla příliš pomalá, a také jako tak často mluvili o budoucnosti. Budoucnost znamenala pro pana Matreie pouštět se do různých úvah, jak se pro děti musí všechno zařídit, a znovu zjistit, zda Elisabeth nehodlá změnit své mínění ohledně domu, ale ona zůstala při starém rozhodnutí, a dům tedy zdědí Robert. Kdykoli se pan Matrei zastavil, žádal: Teď dokaž, že jsi všechno nezapomněla. Co je to za strom a jak je starý? Podle čeho se pozná jeho stáří? Elisabeth znala ty otázky, ale její odpovědi byly čím dál horší, příroda už ji nudila dříve, a jasan prostě nepoznala. Také na lesní naučné stezce, kde byly pro školáky opatřeny všechny důležité stromy tabulkou s německým a latinským názvem stromu, údaji o jeho původu a zvláštních znacích, četla sice zběžně se zájmem popisky, ale raději šla co možná rychle a myslela na všechno možné. Nejvíce ji tak ještě zajímaly různé kombinace cest, křížovatky, rozcestí a časové údaje na ukazatelích, třeba, jak dlouho se jde z křížovatky 1 – 4 na Zillské návrší, a jelikož jí to nikdy netrvalo tak dlouho, jak bylo uvedeno, věnovala pozornost převážně časům a za jak dlouho určitou vzdálenost opravdu ušla. Bez hodinek by se byla do lesa nevypravila, protože se na ně dívala každých deset minut, aby vypočetla, jak dlouho už je na cestě, kam až došla a jaký cíl si má ještě určit.

Doma v tomto lese nebyla, musela vždycky nanovo číst v turistických mapách, protože neznala stesk po domově, nebyl to stesk, co ji přivedlo domů, nikdy neviděla nic zjasněno světlem vzpomínky, přijížděla výhradně kvůli otci, a to byla samozřejmost pro ni jako pro Roberta.

Když odešla do Vídně a začala pracovat, trpěla však už horečkou dále, živou netrpělivostí, neklidem, a pracovala tolik a tak dobře jen proto, že pracovala vstříc nějakému zázraku, zázraku dostat se daleko pryč, nejdříve nebylo ani jasné, co z ní má být, ale svou energií dosáhla toho, že ji nechali v jedné redakci telefonovat a klepat na stroji, pro jeden z těch poválečných ilustrovaných časopisů, které zašly stejně rychle, jak vznikly, brzy psala drobné reportáže, ne-

věděla jen, že nemá ke psaní žádný zvláštní talent, ale to nebylo nikomu nápadné, protože druzí neuměli také víc. Její zářivá snaha byla zato tak přesvědčivá, že ji všichni považovali za talentovanou, a tak se seznámila se spoustou lidí, běhala s fotografy, lopotila se na své „story“ nebo na textech pod obrázky, poznávala čím dál víc lidí a byla oblíbená. Neměla žádnou pořádnou kvalifikaci a občas si zoufale pomyslela, že jí nezbude než jít na univerzitu, ale pro ni už bylo příliš pozdě a její víra v zázraky byla příliš silná, a protože všechno nesmírně rychle chápala, považovali ji za inteligentní, ačkoliv měla nanejvýš jen povrchní znalosti o tisícových věcech a vždycky prostě pochytila, co bylo právě aktuální a o čem několik jejích přátel opravdu něco vědělo. Pak jela poprvé náhodou s jedním fotografem, který cestou onemocněl, a ona, ze strachu o tuto důležitou „story“ začala fotografovat a zase tak rychle chápala. A tak se náhodou přehodila výhybka jejího života, protože fotografovala lépe než psala, tenkrát ovšem nemohla ani v nejmenším předpokládat, že uspěje a že pronikne dokonce značně vysoko. Konečně rozhodnutí také teprve padlo, až když německý fotograf Willy Flecker, který už tenkrát měl jméno a jednoho dne je zase ztratil, přišel do Vídně a po krátké spolupráci ji vzal s sebou do Paříže, ještě ji ledačemu naučil, a v Paříži se pak jeho prostřednictvím seznámila s Duvalierem, který byl už celá desetiletí jediný vynikající, světově proslulý fotograf a kterému se zalíbila malá „tyrolienne“, jak jí žertem říkal. Elisabeth, která přišla takřka jako odnikud, z diletantské vídeňské redakce, začala brzy nato se starým pánem cestovat, jako asistentka, žačka, sekretářka a pak už jako nepostradatelná spolupracovnice, a dětský sen, který snila ve Vídni, už nebyl snem, ale přešel do skutečnosti, která jí zpočátku přerůstala přes hlavu. Jela s Duvalierem do Íránu, do Indie a do Číny.

a teprve když poznala v Paříži Trottu, změnila se tak úplně, že jí celé její počínání v tom vídeňském období připadalo nepochopitelné. Jak si mohla nezáučeně lehnout k někomu do postele, aby mu – podle svého mínění – tím prokázala laskavost, jak dokonce ani nezapochoybovala, že to laskavost je, to už si nedovedla představit, protože hned od první chvíle se chtěla Franzi Josefu Trottovi líbit a začala se po žensku obávat a strachovat. Začala vkládat do hry všechno, aby ho získala a udržela, a zase každou hru zavrhovala, protože jak měla způsobit, aby ten zvláštní hrdý člověk měl o ni zájem, když si najednou připadala tak nezajímavá a nevěděla, co znamená jeho ironické chování, které si pět minut vykládala pro sebe příznivě, a pět minut nato nepříznivě. První dny, v kterých hledala Trottu a prchala před ním a v kterých ji hledal a prchal on, znamenaly konec jejího dívčího období, začátek její velké lásky, a přestože si později někdy myslela, podle toho, z jakého úhlu na to právě pohlížela, že jiná velká láska byla její velkou láskou, byl přece jen Trotta na hřebenové cestě číslo 1 po více než dvou desetiletích ještě jednou její velká láska, nejméně pochopitelná a zároveň nejobtížnější, zatížená nedorozuměními, hádkami, nedůvěrou, mluvením mimo druhého, ale aspoň ji poznamenal – ne v obvyklém smyslu, ne proto, že z ní udělal ženu – v té době už se to mohlo podařit také jinému

udělal z ní, z dobrodružky, která si od světa slibovala pro svůj život bůhvíco, také člověka exilu, protože ji teprve po své smrti pomalu táhl s sebou do záhuby, odcizil ji zázkům a ukázal jí cizinu jako údel.

To bylo na jejím vztahu nejdůležitější, ale přibylo k tomu ještě něco jiného. Záleželo přece vždycky na tom, kde člověk právě hledal nejdůležitější, a Elisabeth tenkrát příliš pozorně neposlouchala, co říká Trotta, který pocházel z toho pověstného rodu, kde se žádný „přes to“ nepřenesl, vyprávěl jí také o svém otci, který zas jednou nerozuměl době a nakonec se ptal: Kam se já, Trotta, mám podíť, když nastával v roce 1938 konec světa pro lidi, jako byl on. Patřil k těm, kteří si museli ještě jednou zajít k hrobce u Kapucínů a kteří věděli, co znamená „Zachovej nám, Hospodine“, a přesto předtím udělal všechno, aby habsburská dynastie padla. Nejdůležitější bylo, že Elisabeth znejistěla Trottovou zásluhou v poměru ke své práci, protože po Duvalierově smrti přijala místo v nejlepší francouzském ilustrovaném týdeníku a Trotta jí pomalu ukapával jed a nutil ji přemýšlet o jejím povolání. Když k němu jednou přišla v bezmocném pláči, protože jeden z jejích přátel, kterého neznala zvlášť dobře, ale měla vždycky všude tolik přátel, byl při fotografování zabit v Budapešti v pouličních bojích a vykřvácel s fotoaparátem v ruce, nechal ji Trotta plakat a zarytě mlčet. Později ztratili, ona a redakce, ale především lepší část Francie, která měla svědomí, tři fotografie a jednoho reportéra v Alžírsku a pak ještě dva novináře v Suez, a tehdy řekl Trotta: Válka, kterou fotografujete pro ostatní k snídani, vás tedy také neušetří. Nevím, ale já pro tvoje přátele nemohu ztratit jedinou slzu. Když se někdo vrhá střemhlav do ohně, aby odtamtud vynesl pár dobrých záběrů, jak druzí umírají, může při té sportovní ctizádosti také přijít o život, na tom přece není nic zvláštního, to je riziko povolání, nic víc. Elisabeth se z toho nemohla vzpamatovat, protože v té době považovala všechno, co dělali, za jediné správné, lidé se přece musí přesně dozvědět, co se tam děje, musí vidět ty snímky, aby se „probudili“. Trotta jen řekl: Tak, opravdu musí? A chtějí to? Skutečně při vědomí jsou přece jen ti, kteří si to umějí představit i bez vás. Myslíš, že mi musíš o fotografování zničené vesnice a mrtvol, abych si uměl představit válku, nebo ty indické děti, abych věděl, jak vypadá hlad? Co je to za hloupou namyšlenost? A někdo, kdo to neví, listuje ve vašich podárených obrázkových reportážích jako estet nebo jen s odporem, ale to asi závisí na kvalitě snímků, mluvíš přece tak často o tom, jak důležitá je kvalita, neposílají snad proto vždycky tebe, protože tvoje záběry jsou kvalitní? ptal se s tichým výsměchem. Elisabeth se s ním urputně přela, chytře i v první bezradnosti, ale poprvé jí bral někdo půdu pod nohama, a tak řekla vzdorovitě: Abys konečně věděl, že to myslím vážně, půjdu a požádám Andrého, aby mě poslal do Alžíru, byl až doteď proti tomu, ale neuznávám, proč bych já měla zůstat něčeho ušetřena, a muži ne. Vždyť to i v jiných věcech už jinde tak není, už dávno ne!

Tenkrát prožili s Trottou zvláštní dobu, miloval ji jako někoho, koho ztratíme, zoufale a úzkostně, s obavami, jaké měla jindy jen ona o něho, a prosil jí, aby nejezdila. Nechoď tam, vůbec to nemá smysl, není to správné, vždyť já vím, co tím míníš, ale přesto to nemá smysl, sama ještě na to přijdeš. Ty a tvoji přátelé tím tuto válku neukončíte, dopadne to jinak, nic nepořídíte, vůbec nikdy jsem nechápal lidi, kteří si mohou prohlížet ten odraz, ne, tu realitu proměněnou v nejobrovitější neskutečnost, člověk si přece neprohlíží mrtvé, aby se utvrdil ve svém smýšlení. Jednou, bylo to v Súdánu, mi nebylo nic tak nápadné, jako vsudypřítomný nápis pro všechny ty bělochy, protože jen ti neznají pocit studu, že se pod přísným trestem zapovídá fotografování „human beings“ – lidské tvory. Na Nil a na všechno ostatní jsem zapomněl, jen na ten zákaz ne.

Trottu neomrzelo vždycky nanovo ironizovat její mladou pevnou víru. Ať lidé raději čtou, ostatně už všechno vědí, ještě než si to přečteli. Ty přece taky čteš všechny zprávy o mučení, jako bys o tom dávno nevěděla, jedna zpráva se podobá druhé a ty to čteš a víš, že je to pravda, nelidská, že to musí skončit, a pak bys to snad ještě chtěla fotografovat, aby si statisíce dalších mohly prohlédnout, jaké to je, když někoho mučí. Vědět patrně nestačí! Elisabeth mu knihu, v které právě oťřeseně četla, nehodila na hlavu, protože ho minula, kniha mu padla jen ze strany na rameno. Trotta jí vzal do náruče a zatřásl s ní: Ale vždyť ty všemu špatně rozumíš, a ty nesmíš nerozumět! Říkám jen, že je to troufalost, ponížení, špatnost ještě člověku ukazovat, jak druzí trpí. Protože ve skutečnosti je to samozřejmě jiné. Dělat něco takového, jen aby někdo na okamžik přestal pít ranní kávu a zamumlal „strašné“! a pár jich odevzdá dokonce při volbách hlas jiné straně, ale to by udělali beztoho, ne, má milá, já nepovažuji člověka za skrz-naskrz špatného, já si nemyslím, že je naprosto neschopen něco pochopit, že je nadobro ztracený, to si myslíš ty, protože by sis jinak nenamlouvala, že kromě několika příkázání potřebuje ještě reportáže a „syrový materiál“, jak to nazývá tvůj Willy.

Než byla válka v Alžírsku u konce, Elisabeth s Trottou se rozešli, a zatímco všichni ostatní už přešli k „dennímu pořádku“, Elisabeth ještě s obavou pozorovala všechna ta nová ohrožení svobody, vrátila se stíněná, ale všude důrazně opakovala, že je to nanejvýš zajímavé, napsala mnoho pozitivního s opatrnými výhradami, strávila celé hodiny nad texty pod snímky, než svolila, aby si pro ně přišli, byla to její první vědomá hranice mezi pravdou a lží, ale nemohla už mluvit s Trottou, který se jednoho dne odstěhoval z jednoho hotelu do jiného a nepovažoval za potřebné udát jí novou adresu. O mnoho později četla náhodou esej „O mučení“ od muže s francouzským jménem, který byl ale Rakušan a žil v Belgii, a tehdy pochopila, co měl Trotta na mysli, protože tam bylo vyjádřeno, co se všem novinářům nepodařilo vyslovit, co také všechny přežijí oběti, jejichž výpovědi vycházely v rychle načrtnutých dokumentárních záznamech, nemohly vypovědět. Chtěla tomu muži napsat, ale nevěděla, co by mu měla sdělit, proč by mu vůbec něco měla sdělovat, potřeboval zřejmě mnoho let, než pronikl pod povrch strašných faktů, a aby člověk mohl porozumět těmto stránkám, které si přečtou jen nemnozí, bylo zapotřebí jiných schopností než schopnosti malého přechodného úleku, protože tento muž hledal vysvětlení toho, co se s ním stalo, ve zničení ducha, a na jaký způsob se tím člověk změní a zničený žije dál.

Elisabeth opustila hřebenovou cestu a odbočila naproti směrem k Zillské výšině, k lavicím, rozestaveným pro unavené, po odpočinku toužící výletníky, kteří sem teď vůbec nepřicházeli. Dívala se na jezero, ležící dole v mlze, a přes horský hřeben Karawanek, na jehož konci v prodloužené přímce muselo někde být ono Sipolje, odkud pocházeli Trottové, a kde jistě někteří z toho rodu ještě žijí, protože jednou přišel za Trottou takový dobromyslný slovinský obr. Franz Josef jí řekl, že je to jeho bratranec, jehož otec byl vlastně sedlák. Vzpomněla si, jak neobvykle jemně se choval Trotta k tomu bratranci, i když si občas neodpustil ironický tón, jako by nechtěl ukázat, že ho něco může dojmout,

Pan Matrei, který s požitkem upíjel kávu, protože ta hodina po odpoledním spánku mu byla nejmilejší, řekl roztržitě: Ale ne, o tom nic nevím, nerozumím ti, co by se bylo mohlo stát mezi matkou a tebou? Elisabeth se dostala do sdílné nálady: Ty tedy nevíš, že maminka a já jsme se nenáviděly, samozřejmě kvůli Robertovi. Protože maminka nedovedla pochopit, proč šestnáctiletá holka, které už třikrát vysvětlila všechno, co se děvčatům musí zkrátka říct, na ni najednou křičí a ptá se, jestli je Robert vůbec její dítě, že totiž zrovna tak může patřit jí, Elisabeth. Tenkrát mamince asi vypověděly nervy, protože mi poprvé a naposledy dala pohlavek, a to mě samozřejmě ještě víc popudilo, řekla jsem jí, že já určitě nikdy žádné dítě mít nebudu, protože bych to nesnesla, vždyť by zaručeně nikdy nebylo tak krásné a jedinečné jako Robert. Maminka musela být tenkrát v hrozném rozpoložení, protože ve skutečnosti jsme o to dítě bojovaly, a Robert, který samozřejmě nemohl tušit, na jaký způsob přišel ke dvěma matkám, ji také přiváděl k zoufalství, protože usnul, to přece víš, jen když jsem byla u něho, tenkrát, po jeho první nemoci.

Pan Matrei se nezlobil, ale byl rozmrzelý. Zas jednou bez míry přeháníš, řekl, maminka byla moc spravedlivá a měla vás oba stejně ráda.

Elisabeth se dostala do varu: Ale to vůbec nepopírám, pochop, věděla jen docela přesně, že jsem jí to dítě nepřála, a je dost podivné, že jsem vzdor protichůdným náhlým přáním přece jen u toho prvního slibu zůstala, u dětského slibu, že nikdy nebudu chtít dítě, když je Robert už na světě. A ještě mnohem později k něčemu došlo, ale nevím, proč mi to maminka vyprávěla. Jednou jsem z Vídně jela domů, ani vy jste nevěděli, že přijedu, ale v noci našla maminka Roberta ubrečeného ve tmě na schodech, a když přestal brečet a ona ho donesla zpátky do postele, řekl jí, já přece vím, já vím, že přijede, mně se zdálo, že ona přijede, „ona“ jsem byla samozřejmě já. Ještě dnes si někdy mimoděk myslím, že Robert je jediný člověk na světě, který se kdy v noci vytrhl ze spaní a těšil se kvůli mně a plakal, protože věděl, že budu brzy u něho.

Po čtyřicítce byla čím dál znuděnější, pozdější Jean-Pierre říkal, že kdysi žil s jednou Vídeňáčkou, neuvěřitelně ctižádostivou osobou, simultánní tlumočnicí, ale že ještě naštěstí existují ženy jako ona, Elisabeth, které by kvůli povolání neopustily muže, zdálo se mu, že oba jsou v podobné situaci, protože také jí vždycky opustili nějakí idioti, a je pro ně oba škoda, že ho ta záležitost tak poznamenala, každé pomyšlení na sňatek ho prý děsí, dokonce i pomyšlení na sňatek s ní.

S Claudem Marchandem, který byl primitivní, nebezpečný, ale upřímně cynický člověk a který se z podsvětí bez skrupulí vypracoval do pařížského filmového světa, kde prováděl mnoho temných machinací, pak vycházela nejlépe, měl strašidelnou energii, která na ni někdy působila nakažlivě, byl tak zkažený až do morku kostí, že vedle něho měla pocit úlevy po všech těch řádných, svědomím obtížných, vynervovaných mužích, z kterých jí bylo smutno, a přestože její okolí nechápalo, jak se mohla spustit s někým, jako byl tento malý gangster, nevěšela si toho, když se však přestali tak často vídat, plazili se už ostatní před tímto mužem, kterého přestali považovat za gangstera, protože koupil dvě synchronizační laboratoře a brzy potom začal přivádět k pádu jednoho filmového producenta za druhým. S Elisabeth šel ještě občas na večeři, aby oslavili staré časy, kdy, jak říkal, se mu „ledaco povedlo“.

Její stoupající úspěchy u mužů měly hodně společného s její rostoucí lhovostí, jen v dávnějších dobách existovalo něco, čemu potom obveseleně říkala doby pouštní a období žízňě, kdy po každé ztrátě ještě plakala a vzdorovitě zůstávala sama, ale z pýchy pokračovala dál, protože nemohla dělat nic jiného než dál pracovat. Nemohla už pochopit, co bylo dříve tak tragické, teď byla klidná, vyrovnaná, a bylo jen otázkou času a příležitosti, kdy ukončí ten příliš už se vlekoucí poměr s Philippem. Nemůže se přece dost dobře vrátit do Paříže a Philippovi oznámit, že má posbírat svoje pyžama, holicí strojek a pár těch svých knih a zmizet, tak lehké to nebude, pro něj se musí ještě dost udělat. Věty: Nepotřebuji tě, ani tebe, ani jiného, s tebou to nemá nic společného, jen se mnou, a to bych nerada vysvětlovala! se snadno říkají v duchu, ale nemohou se jen tak beze všeho pronést nahlas v Paříži.

Po večerních zprávách zazvonil telefon a Elisabeth běžela dolů k aparátu. Neviděla, jak pan Matrei potřásl hlavou, a neslyšela, jak poznamenal, že to telefonování musí být mezi dnešními mladými lidmi skutečná nemoc. Philippe řekl, že nemohl celé hodiny dostat spojení a že už byl dost neklidný, a pak mluvili páté přes deváté, že jí právě dnes velmi postrádá, protože dnes ráno se to rozhodlo, nastupuje jako asistent u Luca, který už začíná s přípravnými pracemi k svému novému filmu, a co tomu ona říká? Elisabeth řekla, že je to skvělé, a pak ještě několikrát, že je to po dlouhé době nejlepší zpráva a jak to spolu po jejím návratu oslaví, a zároveň si myslila, že se to tedy vzdor její skepsi uskutečnilo a že on má šťastnější povahu, než si sám myslí, protože už docela zapomněl, že za to vděčí jí. Přesto mluvila nadšeně, aby na tu myšlenku už vůbec nepřišel, a jen se sama sebe ptala, proč ani Philippe nepřišel na nic lepšího, než jí říkat „mon chou“ nebo „mon poulet“, protože to jí už celá léta šlo na nervy, když jí tak říkal Claude a pak Jean-Pierre, potom Jean-Marie, pak Maurice a další Jean-Pierre, vždycky byla „chérie“ a „mon chou“.

Slyšela se, jak s malou zlomyslností v hlase odpovídá „oui, mon chou“, a pak mluvila vesele o své dovolené, jak je tu krásné a že zítra půjde plavat, a Philippe, který už uplatnil své novinky, řekl, ať prý konečně přibere, jde z toho až strach, jak v poslední době pohubla, ale tam na venkově ji jistě dobře krmí, a oba řekli, tak už brzy na shledanou a ještě jednou na shledanou, co nejdřív!